

הגאון הרב מאיר מאזוז
ראש ישיבת כסא רחמים

בעניין הטלת תכלת בציצית ומניין החוטים

(פורסם בחוברת אור תורה, אדר ב' תשע"א, סימן פו)

ידוע שיש מחלוקת בין הראשונים כמה חוטי תכלת מטיל בכל כנף. לדעת רש"י ותוס' במנחות (דף לח ע"א) נותן שני חוטי תכלת ושני חוטי לבן, דהיינו כשכופלים ד' תכלת וד' לבן. ולדעת הרמב"ם (פ"א מהלכות ציצית ה"ו) חוט אחד תכלת וד' לבן, דהיינו שיצבע חוט אחד מחציתו תכלת ומחציתו לבן. ולדעת הראב"ד בהשגות (שם) שנים של תכלת וששה לבנים. ע"ש.

ונ"ל דפליגי בפירושא דקרא ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת, דלכאורה הוה ליה למימר עם ציצית הכנף, שהרי פתיל תכלת הוא אחד מן הציציות. ולכן מפרש הרמב"ם "ונתנו על ציצית" שיכרכו על ציצית הכנף פתיל תכלת, וכמו שכתב לעיל (ה"ב) ולוקחין חוט צמר שנצבע כעין הרקיע וכורכין אותו על הענף וחוט זה הוא הנקרא תכלת. ע"ש. ונראה שעל כל פנים יהיה רובו תכלת, כיון שהוא כרוך על כל החוטי. אבל הראב"ד מפרש על כמו עם, ודוגמתו "ויבואו האנשים על הנשים" (שמות לה, כב) כפירש"י שם. ועיין במדרש תנחומא פרשת קרח (אות ב') שאמר קרח למרע"ה: "טלית שכולה תכלת אינה פוטר את עצמה, וארבעה חוטי פוטרין אותה?!". וכן הוא במדרש רבה ריש פרשת קרח. ע"ש. ולשון זה סובל כל הפירושים, שלדעת רש"י ותוס' הכוונה ארבעה חוטי לבן בכל כנף; ולדעת הרמב"ם ארבעה חוטי לבן בכל הטלית, חוט אחד לכל כנף; והראב"ד מפרש ארבעה חוטי לבן כפולים לכל הטלית, דהיינו חוט כפול לכל כנף. אך רש"י עצמו בפירוש התורה (במדבר טז, א) העתיק ממדרש תנחומא "חוט אחד של תכלת פוטר". והוא סותר שיטתו במנחות.

והעיר בזה ידי"ן הרה"ג ר' יוסף פרץ שליט"א בשו"ת יוסף לקח (סי' א עמ' נח). וכתב שם דלדינא נקטינן כהרמב"ם, שכן כתב האר"י ז"ל בשער הכוונות (דף ו ע"ב) שהחוט השמיני הוא תכלת והשאר לבן. וכן כתבו בספר מגיד

מישרים למרן (פרשת קרח) ובטעמי המצוות להרדב"ז ובספר החרדים ובספר הקנה ובספר תולעת יעקב ושערי צדק לבעל האורה (אולי צ"ל לבעל שערי אורה. והוא המקובל הקדמון ר' יוסף גיקטיליא). וכשיש מחלוקת בין הפוסקים הקבלה תכריע. עכת"ד.

ואני מוסיף שכ"ן דעת ר' משה הדרשן (הובא בפירש"י סוף פרשת שלח) שכתב: "פתיל תכלת על שם שיכול בכורות תרגום של שכול תכלא. ומכתם היתה בלילה וכו' ושמונה חוטים שבה כנגד שמונה ימים ששהו ישראל משיצאו ממצרים עד שאמרו שירה על הים". ע"ש. ואם כן חוט אחד של תכלת כנגד ליל מכת בכורות, וז' חוטים כנגד שבעה ימים מיציאת מצרים עד יום קריעת ים סוף. ואע"פ שהיו בסך הכל רק שבעה ימים מט"ו בניסן עד כ"א בניסן, ואיך כתב רש"י שמונה ימים, י"ל עפמ"ש הגאון בעל המקנה בקידושין (דף לז סע"ב) שלפני מתן תורה היה הלילה הולך אחר היום, ואם כן ליל יציאת מצרים שייך ל"ד בניסן (וכמ"ש "בארבעה עשר יום לחודש בערב תאכלו מצות". ובזה ניחא קושיית התוס' בברכות דף ח ע"ב בד"ה כאילו וכו'. ע"ש), ואחריו עוד שבעה ימים עד שאמרו שירה על הים בבוקר כ"א בניסן (ועיין להרא"ם וגור אריה שנדחקו בזה. ע"ש). ועל כל פנים נמצינו למדין לפי טעמו של ר"מ הדרשן שדי בחוט אחד של תכלת לסימן ליל מכת בכורות ושבעה חוטי לבן.

וכיון שכן דעת הרמב"ם ור"מ הדרשן והאר"י ז"ל והרדב"ז ומרן בספר מגיד מישרים וכל חכמי הקבלה וכן משמע פשטיה דקרא, הכי נקטינן. ולאפוקי מחכם אחד שתופס כהראב"ד לדינא מפני שהגר"א ז"ל סובר כמותו. והוא עצמו מצא סתירה בדברי הגר"א. ובדרך כלל נקטינן כהאר"י ז"ל (וי"א שא"א סב"ל נגד האר"י, מה שלא מצינו כן לגבי הגר"א). ולא יהא אלא ספק, שב ואל תעשה עדיף ותפסת מועט תפסת, וכמ"ש כיו"ב בזבחים (דף פ ע"א) כשנתת עברת על כל תוסיף ועשית מעשה בידך וכו'. ואכמ"ל.

¹ ושמעתי ממור"ר ועט"ר הגאון הכותב נר"ו ששוב ראה למרן הגר"ע יוסף זצ"ל בספרו שו"ת חזון עובדיה ח"א (סימן א עמ' ד) שכן כתב. ע"ש. וכ"כ גם בספריו מאור ישראל ח"א (ברכות שם) וחזון עובדיה – ימים נוראים (עמ' רל). ע"ש. הערת הרב אדיר כהן ס"ט.

ובענין זיהוי התכלת, יש בזה דעות רבות. דעת האדמו"ר מראדזין ודעת הגרי"א הרצוג ועוד (והובאו כל הדעות בספר "התכלת" להרב מנחם בורשטיין הי"ו). והמוסכם כיום אחרי חקירות רבות שהוא הנקרא "ארגמון קהה-קוצים". ואני נוהג בל"נ ללבוש טלית תכלת בשבת דוקא², שלא יראה הדבר כחובה גמורה ויוציאו לעז על הראשונים. ועוד מי יודע אם זו המלה האחרונה. ולכן אין להתיר שעטנז בציצית בתכלת דידן (וראיתי קונטרס אחד בעילום שם שטען על התכלת של דורנו שאולי זה ארגמן. ולא דק, שהארגמן צבעו אדום כמ"ש הרמב"ם בחיבורו פ"ח מהלכות כלי המקדש הי"ג. וכן הוא בפסיקתא רבתי פרשה כ'. וכן משמע בפירש"י פרשת ויחי בפסוק "כבס ביין לבוש" ע"פ התרגום. ע"ש. ואילו התכלת שלנו צבעו כחול ודאי). וכן ראיתי בשם הגרי"ש אלישיב (שליט"א) שאין לחייב כל העם ללבוש תכלת. ומכל מקום חיפוש וזיהוי התכלת בימינו הוא סימן לפעמי משיח ולגאולה קרובה. וסימניך תן כבוד לעמך תהלה ליריאיך בב"א.

---

² ושוב אחר שהתפשט המנהג ללבוש תכלת אצל רבים וטובים החל מו"ר נר"ו ללבוש טלית תכלת גם בימות החול בטלית גדול וטלית קטן. וע"ע בספרו מקור נאמן ח"ב (סי' עה-עו). הנ"ל.